

TALOUSNEUVOSTO

30.8.2016

Kokousmuistio 6/2016

Aika 30.8.2016 klo 8.00–9.30

Paikka Pääministerin virka-asunto Kesäranta

Läsnä Sipilä Juha, puheenjohtaja
Orpo Petteri, varapuheenjohtaja
Berner Anne
Eloranta Jarkko
Häkämies Jyri
Liikanen Erkki
Marttila Juha
Mykkänen Kai
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Penttilä Risto E.J.
Rehn Olli
Brynjolfsson Erik (at.)
Hetemäki Martti (at.)
Lahtinen Markus (at.)
Lehtomäki Paula (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi aiheena olevan *neljäs teollinen vallankumous*, josta alustaa professori Erik Brynjolfsson. Pääministeri totesi teeman olevan hyvin ajankohtainen ja olevansa hyvillään, että talousneuvostolla on mahdollisuus kuulla asiassa yhtä maailman johtavista asiantuntijoista. Pääministeri toivotti myös uudet jäsenet, puheenjohtaja Jarkko Elorannan ja ministeri Kai Mykkäsen tervetulleiksi mukaan talousneuvoston työhön.

2 Neljäs teollinen vallankumous

Erik Brynjolfsson tarkasteli esityksessään uuden teknologian – erityisesti digitalisaation, keinoälyn ja robotiikan – kehityssuuntia ja vaikutuksia tuotantoon ja työmarkkinoihin. Brynjolfssonin mukaan päätöksentekijät ovat olleet varovaisia ja liian hitaita sopeutumaan ja hyödyntämään uutta teknologiaa. Aiempien suurten teknologisten murrosten tavoin myös meneillään oleva ”toinen koneaika” (second machine age) edellyttää toimintatapojen muuttamista ja yhteiskuntapolitiikan uudelleenmuotoilua.

Meneillään oleva murros poikkeaa aikaisemmista (höyrykoneen keksiminen, sähkön käyttöönotto) muun muassa huomattavasti nopeamman muutosvauhdin osalta. Uusi teknologia on useammin työvoimaa korvaavaa kuin sitä täydentävää. Tämä heijastuu palkkojen alenemisena. Toisaalta digitalisaatio mahdollistaa palveluiden ja tuotteiden monistamisen lähes olemattomilla rajakustannuksilla. Tämä synnyttää helposti ”voittaja

vie kaiken” asetelmia ja tuottaa uusia miljonäärejä ja miljardöörejä niistä, jotka onnistuvat valtaamaan globaalit markkinat.

Huomattava osa digitalisaation tuottamista eduista on sellaisia, että ne helpottavat ihmisten elämää ja säästävät aikaa, mutta eivät kasvata bruttokansantuotetta. Tämä koskee mm. monia ilmaispalveluita, joita voimme käyttää esimerkiksi älypuhelimella. Tämän johdosta bruttokansantuote on aiempaa huonompi mittari ihmisten hyvinvoinnille, ja sen antamaa kuvaa tulisi täydentää muilla mittareilla.

Uuden teknologian käyttöönotto kasvattaa yhteiskunnan kokonaishyvinvointia, mutta mikään ei takaa, että hyvinvoinnin lisäys jakaantuisi tasaisesti kaikille. On nähtävissä selviä merkkejä siitä, että erityisesti keskituloisten ja keskitasoisen koulutuksen omaavien suhteellinen asema on heikentynyt. Näin ei kuitenkaan tarvitse välttämättä olla: instituutioita ja politiikkaa muuttamalla asiaan voidaan vaikuttaa.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Eräät arvostetut taloustieteilijät, erityisesti Robert Gordon, suhtautuvat skeptisesti ICT-teknologian mahdollisuuksiin tuottaa merkittävää talouskasvun vauhdittumista lähitulevaisuudessa.
- Vanhat ja markkinoita hallitsevat yritykset ovat tehneet merkittäviä investointeja olemassa olevaan teknologiaan ja siihen nojaaviin liiketoimintamalleihin. Siksi ne usein pyrkivät suojaamaan asemiaan ja ylläpitämään vanhaan teknologiaan perustuvia työpaikkoja.
- Nykyinen koulutusjärjestelmä on painottaa liiaksi keskitason osaamista ja sitä olisi pystyttävä uudistamaan vastaamaan paremmin uuden teknologian asettamiin haasteisiin ja työmarkkinoiden kysyntään.
- Julkiselle taloudelle kehitys asettaa visaisia haasteita: mm. ilmaispalveluiden ansiosta verokertymät pyrkivät pienentymään samalla kun työmarkkinoille osallistumista pitäisi voida tukea esim. perustulon kaltaisilla uusilla etuuksilla.
- Toisaalta digitalisaatio tarjoaa myös julkiselle sektorille mahdollisuuksia merkittäviin kustannussäästöihin esim. terveyspalveluiden tuottamisessa.
- Julkisella vallalla on jatkossakin luonteva rooli mm. perustutkimusta lähellä olevien T&K-menojen rahoituksessa, koska ne ovat luonteeltaan julkishyödykkeitä, eivätkä sovellu yksityisesti rahoitettavaksi.
- Tekemällä oikeita päätöksiä voimme vaikuttaa siihen, että myös tulevaisuudessa pääosalla ihmisistä on mielekästä tekemistä ja kunnollinen toimeentulo.
- Suomessakin on syytä käynnistää systemaattinen prosessi, jossa käydään läpi uuden teknologian vaikutuksia ja siihen liittyvää tavoitteenasettelua.

4 Kokouksen päättäminen

Pääministeri totesi talousneuvoston jatkavan keskustelua investoinneista klo 10.00 alkavassa ideariihessä. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.35.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri